

Milan Vincetič

Marko Kravos: *Sol na jezik/Salle sulla lingua.*

Trst: ZTT EST, 2013.

Že v uvodni pesmi *Arhivsko zbrani* pričujoče dvojezične pesniške zbirke z rekelskim naslovom *Sol na jezik* se lirski subjekt, bolje rečeno prvoosebni izpovedovalec, preseli v manj radostne in zavite pokrajine, čeprav se po eni strani zareka, da “nič nisem drugačen, drevo sredi gozda, / z bršljanom obraščen, malo najeden”. Še več, “podnebje se (mu kar naprej) sesuva”, žlahtni pejsaži preteklosti pa postajajo vse bolj posinjeli, grundirani tako z ironijo, absurdom, skepsa, kritičnim naklonom kot tudi fatalizmom, češ “vrag jemlje vse skupno, / slepo in gluho bo jutro brez včerajšnje zarje”. A kljub vsemu ni čutiti nostalgije, prej nelagodje pred sodobnim “novim ščavjem, ki se od vsepovsod doseljuje, / spodriva z lastnih tal starožitno rastlinje”. Hektični imperativ današnjice, ki je pomendral (tradicionalne) etično-moralne vrednote, zato odtrzne vrata v pričujoče Kravosove pokrajine predvsem za (mimo)hodce, ki “sploh ne vršijo več, kot panji parnaški / s satovjem v svoji votlini le še brenčijo”.

Čeprav je prvi razdelek z naslovom *V živo* mestoma prepojen z dokaj spravljivo mero revolta, češ da ni “še ne sile ne nuje” za revolucionarno kosovelovski apel “preobrazbe sveta v svet”, lahko vseeno začutimo željo po novi “liri za novi verz”, ki pa, česar se zaveda tudi pesnik, ne bo imel več rušilne in demiurgične moči, temveč blagost, da opomni (ne samo bralca) na mejice in mejnike naše zamejenosti, s katerimi si “pomaga, če si more / iz legla mrzke domačije”. Navedena parafraza Prešernovega verza ne kaže le na skrhane relikvije o pripadnosti svojemu narodu, ki se zaradi globalizacijske nonšalance vse bolj potaplja v žlobudro turbokapitalizma, lažno zazrtega v iluzorni jutri, temveč na bojazen pred vseprisotno narejenostjo, (samo)zadostnostjo in zlaganostjo. Ali z besedami pesnika iz pesmi *V občestvu nejevernih*: “Po avtocesti v pohlevno brezje / zapoješ kje so tiste ovčice, / višarske zvonove so pretopili / v topove, v kapitalске naložbe / za škofjeloške kruhke, odpustke. / V misijone gredo kozje molitve.”

Tudi boleče, še nezaceljene narodove rane iz tržaškega zaledja/zamejstva, vse bolj, vsaj po pesnikovih besedah, gredo "kakor snet v klasje / tako (da) nič ne obstane / kakor brezkrvne sanje". Dejstvo je namreč, da je (narodovo) telo najbolj občutljivo in ranljivo na skrajnih, torej najbolj izpostavljenih in hkrati od srca zanemarjenih končičih, zato ne preseneča, da usoda tamkajšnjega (slovenskega) življa še kako aludira na metaforo "drobne smrti" Kosovelove brinjevke (Bazovica, 12. september 1930). Ali po pesnikovo: "Preko gmajne tiha steza, / na proslavi pa zaori grom – / beseda gospoda ministra. / Dim brez ognja." In še bolj ilustrativno iz istega cikla: "Zdaj troglodit si vero / in postavo voli: / Triglav mu bog, / vladar trinog, / sam pa trojezično / cvili kot še nikoli". Zaskrbljenost zaradi vseprisotnega strahu pred izgubo (narodove) identitete proti koncu razdelka gradira tudi s konotacijo t. i. metuljevega efekta, zaradi katerega "pregrobo šušitjo listi / podalpske kronike", ali z angažirano parafrazo iz Prešernove *Zdravice* (Ne vrag, le sosed), obarvano z retoričnim vprašanjem (Imam psa za soseda? / Imam soseda za psa?), ki pa se tokrat ne izteče v spravljivost, kaj šele v pomiritev, kajti "odnosi so skrajno napeti" in "zobatec postaja vroče krvi, / sosed pa zlepa noče peti".

V drugem razdelku z naslovom *Še pod zlato strešico*, če smem tako reči, se pesnik vrača v primarne, intimne zalive lirike, k ljubezni, smrti, minljivosti, skratka, k miraklom in misterijem življenja, ki tlijo predvsem izven političnega konteksta. Kratko malo: pesnik se znova obrne vase, se potopi po sol v morje, kajti "sol se topi, a ne mine", kajti še "bližnji smrti podeli / okus po ljubezni". V drugi polovici knjige je pesnik gradil na lapidarnem jeziku, ki ga ni zamejeval z ločili, temveč se je svobodno predajal notranjemu toku, v katerem je zajemal tako iz lastne (življenjske) izkušnje kot tudi iz lupin literarne dediščine (mit o Sapfo, efeška vdova, Izida Tycho ...). Pejsaži iz (ob)morskega miljeja sicer zaživijo v svetlejših barvah, mestoma kar impresivnih, v ozadju pa vseeno kar pogosto (za)čutimo pridih temnejših tonov, s katerimi naj bi "postavili ljubezen in smrt / v premo sorazmerje" in "s preudarno nespametjo / užili slast zadnje večerje". Svet, pa naj bo čuten ali nadčuten, torej ni poravnan, kajti tehtnica se preveša in poveša kot "dvoje strani enega lista / enega besedila": pravo naličje sveta je namreč zamaknjeno pod masko, ki jo le poredko hote snamemo, kajti pod njo "vsak ima svojo veljavo, svojo spolno oznako" in "vsak potrebuje nasprotni člen". Pogojeni smo torej z neravnovesjem dveh "bregov, (ki) se zblížata, stisneta", čeprav "niti v zadnjem hipu / ob izviru ne bova eno". Vrnitev torej ni pot v enost, temveč v razpršenost, ki se le redko sestavi v kompakten gradnik, še posebej, kot zapiše v enem od P. S.-jev v ciklu *Parni zagon*, če "malce je tesna, ta

zvesta dvojina, / a kaj češ drugega, na stara leta”, ko “morda jima / v dvoje (vseeno) uspe ostati” (*Morda v dvoje*).

Zavedanje, ne pa bolečina ob minljivosti je rdeča nit tudi v zadnjem ciklu *Nočni cvet*, pisanem v svobodnem verzu, v katerem je “poezija prežeta z naravo, seveda ne v romantičnem smislu ali kot lepotilo, gre za naravo v eksistencialni funkciji”, kot zapiše v spremni besedi Juan Octavio Prenz. Iz lirskih krokijev, pogosto igrivih, celo začinjenih z ludizmom (“iz špranje med kamni / skoči tramvaj / striže z ušesi / in čaka”), ne veje (več) oster prepir s svetom, temveč pridih še kako prilegajoče se ironije. Še več: sol na jeziku, če smem uporabiti pesnikovo metaforo, vznemirja s postoterjenimi čuti (“čut za belo / čutno / rahlo – slano / obojno / prosojno / neobstojno”), ki sprožajo vselej drugačne reflekse, na katere se odzivamo ali kot “odisejev konj / (ki) postane bojni stroj” ali kot “odisejev pes / ki ostane brez zob”. Zato postaja sprijaznjenje s svetom še kako neizbežno, nikoli pa katarzično, saj gre, tudi po pesnikovih besedah, za naravni (evolucijski) red(osled), za potemkinovsko kuliserijo, ki jo bodo vedno znova obnavljali in krpali, nikoli pa docela podrli in odpeljali na odlagališče tuzemeljskega samotnega (pre)bivanja. Ali kot pravi pesnik: “ni je stvari / brez konca in kraja / tak je red / vsaka stvar traja / kolikor traja / tak je svet / kar zgodi se ti / končna postaja”. Na kateri pa te čaka “v pest in na dlan / en prah sočutja” ter “razdvojeni tir / (ki) brez tramvaja / je dvakrat sam”.

Pričujoča zadnja dvojezična (slovensko-italijanska) pesniška zbirka Marka Kravosa, lično opremljena z reprodukcijami jedkanic avantgardista Avgusta Černigoja (1898–1986), prinaša “tankočutnost pri ravnanju z besedo, /.../ ki se mu snov ob dotiku spreminja v verze” (Juan Octavio Prenz). V verze, ki prav zaradi svoje neposrednosti, vznikle iz ekspresivnih leg (so)bivanja, ostajajo kot “samoumevna pomlad”, ki niti od daleč ne želi biti samopašna. In prav to je sol, ki neizmerno potuje “z jezikom preko zob do ustnic” in se stopi v nezgrešljiv okus, ki mu še nis(m)o našli pravega imena; v slednjem je tudi dražljivost in vabljenost umetniške krea-cije, seveda pa tudi te knjige.